

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Серія: Навчально-методичні посібники

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для підготовки до практичних занять та самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
в галузі знань 29 «Міжнародні відносини»
за спеціальністю 293 «Міжнародне право»
факультету судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

Одеса
Фенікс
2024

УДК 340.15(477)(073)
Є922

Рекомендовано до друку рішенням навчально-методичної ради
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 4 від 17.01.2024 р.)

Автори-укладачі:

Єфремова Наталя Володимирівна – канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри історії держави і права НУ «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000–0003–0497–2619

Корнієнко Ірина Валеріївна – канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри історії держави та права НУ «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000–0002–4324–9135

Рецензенти:

Манько Д. Г. – доктор юрид. наук, доцент, завідувач кафедри державноправових дисциплін факультету права та економіки Міжнародного гуманітарного університету;

Сушко А. І. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія».

Історія України та української культури : метод. реком.
Є922 для підготовки до практичн. занять та самостійної роботи
для здобувачів вищ. освіти ступ. «бакалавр», в галузі знань 29
«Міжнародні відносини» за спеціальністю 293 «Міжнародне
право» факультету судового та міжнародного права НУ «Одес.
юрид. академія» [Електронне видання] / Н. В. Єфремова,
І. В. Корнієнко. – Серія «Навчально-методичні посібники». –
Одеса : Фенікс, 2024. – 56 с. – Режим доступу: <https://>

Методичні рекомендації підготовлено з метою надання методичної допомоги в опанування дисципліною «Історія України та української культури» й самостійного вивчення найважливіших тем. Матеріали рекомендацій складено з урахуванням змін, внесених до навчального плану в 2023 р. Видання містить навчальні матеріали, плани практичних занять та список літератури, пояснення щодо змісту самостійної роботи здобувачів та питання до екзамену із зазначеної дисципліни.

Видання стане у нагоді всім, хто цікавиться питаннями історії держави і права зарубіжних країн та України.

УДК 340.15(477)(073)

© Н. В. Єфремова, І. В. Корнієнко, 2024

ПЕРЕДМОВА

На початку знайомства з матеріалами нової для Вас дисципліни «Історія України та української культури» важливо нагадати про те, що знання і розуміння історії України та української культури, всебічне оволодіння набутими впродовж цієї історії культурними надбаннями нації є необхідною умовою збереження державності. Ця дисципліна сприяє формуванню ідентичності і національної самоповаги, адже історія України та її культури немов би концентрує у собі такі взаємопов'язані речі, як національна мова, традиції, досвід вітчизняного державотворення, історична пам'ять.

«Історія України та української культури» входить до циклу гуманітарних дисциплін, які мають бути засвоєні здобувачами вищої освіти різних галузей знань, бо вона дає уявлення про етапи історичного розвитку, забезпечує розуміння зв'язку всіх складових культури – мистецтва, етнографії, матеріальної культури, наукового знання, усіх форм духовних цінностей, формує світогляд, а також розширює та доповнює змістом українознавчі, філософські, політологічні, релігієзнавчі знання. Ця дисципліна не лише надає здобувачам системні знання історичного минулого українського народу та розуміння самобутньої особливості української культури, але й сприяє формуванню національної свідомості, державницької позиції та громадянської активності.

Це означає, що при вивченні її матеріалів доводиться мати справу з величезним обсягом інформації, яка стосується багатьох сфер життя українського народу та народів сусідніх країн. Її вивчення дозволить вам не тільки задовольнити пізнавальні потреби, а й підведе до вивчення інших дисциплін з навчального плану.

Методичні рекомендації підготовлено відповідно до силябусу навчальної дисципліни «Історія України та української культури» та складаються з стандартних структурних елементів, де значна увага приділена блокам практичних занять, самостійної роботи та підготовки до екзамену. До інноваційних позицій методичних рекомендацій належить розділ про індивідуальне науково-дослідне завдання для здобувачів з темами та рекомендаціями щодо їх виконання.

1. ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

1.1. Анотація

Історія України та української культури – фундаментальна дисципліна, яка у вищій школі належить до циклу гуманітарних загальноосвітніх дисциплін. Вона дає уявлення про етапи історичного розвитку, забезпечує розуміння зв'язку всіх складових культури – мистецтва, етнографії, матеріальної культури, наукового знання, усіх форм духовних цінностей, формує світогляд, а також розширює та доповнює змістом українознавчі, філософські, політологічні, релігієзнавчі знання здобувачів. Ця навчальна дисципліна не лише надає їм системні знання історичного минулого українського народу та розуміння самотутньої особливості української культури, але й сприяє формуванню національної свідомості, державницької позиції та громадянської активності.

Предметом навчальної дисципліни «Історія України та української культури» є український історичний процес та українська культура як цілість в її історичній динаміці від найдавніших часів до сьогодення, в контексті розвитку світової культури і цивілізації.

Метою вивчення дисципліни «Історія України та української культури» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами сучасних підходів до історії національної культури, з процесами її історичного розвитку та найбільш значними здобутками, з формуванням системи знань про історичну та соціально-економічну обумовленість художньо-культурологічних процесів в Україні з найдавніших часів до сучасності, а також для всебічного глибокого усвідомлення цінності незалежності Української держави та її місця в історії Європи, вихованні відповідальності за долю своєї Батьківщини, спонукання до свідомого виконання професійного обов'язку.

ку щодо захисту суверенітету і територіальної цілісності держави України та її національних інтересів.

Завдання навчальної дисципліни є:

- з'ясувати, що являють собою Історія України та історія української культури, як і навіщо вони вивчаються в університеті;
- проаналізувати загальний хід історичного процесу по його основних етапах (добах), закономірності розвитку культурних процесів;
- реконструювати соціально-економічний і політичний устрій України в різні періоди її розвитку;
- дати оцінку взаємовідносинам влади та суспільства України на всіх етапах її історії;
- познайомити здобувачів із персоналіями найвидатніших українських історичних постатей;
- ознайомити здобувачів із феноменом культури, його значенням в житті людини й суспільства;
- розглянути головні етапи розвитку української культури в контексті європейської цивілізації.

Отримані знання дають можливість майбутньому фахівцю не тільки глибше зрозуміти реалії сучасності з урахуванням світового соціального досвіду, а й передбачати подальший розвиток держави й права, пріоритетні завдання українського народу. Також вивчення цієї дисципліни сприяє формуванню широкого загальнокультурного світогляду, громадянської свідомості, культури майбутнього фахівця, виховує патріотизм та повагу до Батьківщини тощо.

Через свою пізнавальну цінність та інформативність «Історія України та української культури» є дієвим інструментом формування історичної свідомості людини. Ця наука дає можливість не тільки глибше зрозуміти державно-правові реалії сучасності, а й прогнозувати подальший розвиток країни.

Навчальна дисципліна «Історія України та української культури» вивчається під час засвоєння циклу загальнонаукових компетентностей і є підґрунтям для переходу до засвоєння спеціальних (фахових) компетентностей за обраною спеціалізацією.

Під час навчання здобувачі вищої освіти мають виробити вміння:

- збирати, обробляти і упорядковувати великий обсяг різно-
рідної інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої по-
літики України та інших держав, сортувати її за релевантністю по-
ставленій задачі, виділяти суттєве;
- формулювати концептуальні схеми вирішення міжнародно-
правових і національно-правових проблем, аналізувати правові кон-
цепції на предмет логічної послідовності та практичної адекватності;
- використовувати історичні прецеденти, а також свої теоре-
тичні знання з міжнародного права для захисту своєї точки зору та
в інших професійних цілях;
- аналізувати зібрану й оброблену інформацію про стан між-
народних відносин, зовнішньої політики України та інших держав,
складати аналітичні довідки, звіти й інші форми представлення ре-
зультатів аналізу з правильним оформленням посилань на норми
міжнародного та національного (українського та іноземного) права;
- передбачати широкі загальносуспільні наслідки укладання
міжнародного договору або вчинення іншої дії дипломатичного або
міжнародно-правового характеру, ухвалення внутрішньодержавних
нормативно-правових актів;
- демонструвати здатність до подальшого навчання з високим
рівнем автономності.

Форми вивчення навчальної дисципліни: *лекції, практич-
ні заняття, самостійна робота здобувачів, індивідуально-наукове
завдання.* Згідно з силабусом навчальної дисципліни, крім лекцій-
ного курсу з «Історії України та української культури» проводяться
практичні заняття. Їх мета – виробити у здобувачів уміння самостій-
но вивчати питання історії держави і права, аналізувати історичні
факти з минулого українського народу та його держави, формулю-
вати і обґрунтовувати історико-теоретичні висновки та узагальнен-
ня. При цьому, практичні заняття доповнюють і поглиблюють теми
лекційного курсу.

Для підготовки до практичного заняття здобувачам пропо-
нується тема, план практичного заняття, методичні рекомендації
та список літератури. Особливої уваги з боку здобувача в процесі
вивчення дисципліни потребує ретельне вивчення хрестоматійних
джерел та візуальних матеріалів.

1.2. Оцінювання успішності та технології викладання

Процес контролю як комплексна система діяльності у навчальному процесі ВНЗ охоплює ряд елементів: стандартизація цілей, перевірка, оцінювання, аналіз. Враховуючи надзвичайно важливе значення контрольних заходів для забезпеченні якості навчання в системі вищої освіти, насамперед увага зосереджується на питаннях комплексної діагностики успішності здобувачів вищої освіти. Це теоретично обґрунтована та практично апробована педагогічна система встановлення основних ознак, які характеризують компетентності, сформовані в процесі навчання здобувача – майбутнього фахівця¹.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти щодо опанування навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Проведення контролю та оцінювання знань, умінь і навичок із дисципліни «Історія держави і права» передбачає наступні можливі індивідуальні засоби діагностики успішності та навчання:

- **теоретичні:** тести, ситуативні завдання, усна відповідь;
- **практичні:** робота з наочним і дидактичним матеріалом, джерелами і літературою, складання таблиць;
- **творчі:** повідомлення, реферат, доповідь, наукове есе, презентація доповіді.

Форми контролю. Контроль знань здійснюється з метою встановлення рівня засвоєння здобувачами теоретичного матеріалу та практичних навичок, передбачених навчальною програмою дисципліни, і включає такі форми: поточний контроль, проміжний контроль, підсумковий контроль.

Поточний контроль передбачає перевірку знань на практичних заняттях (обговорення, повідомлення, доповіді, реферати, тести тощо) або проведення контрольних робіт.

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоюваності

¹ Історія української юриспруденції: навч.-метод. посіб. Для здобув. ступ. «доктор філософії» у галузі права 081 «Право», за спец. «Фундаментальна юриспруденція». Аспірантура НУ «Одес. юрид. академія» / Н. В. Єфремова, І. В. Корнієнко. Одеса : Фенікс, 2020. С. 7.

здобувачами вищої освіти відповідного об'єму опрацьованого та вивчення матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань.

Підсумковий контроль передбачає екзамен у 1-му. Під час оцінювання враховуються наступні критерії:

- характеристики відповіді: елементарна, фрагментарна, повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;
- якість знань: правильність, повнота, осмисленість, глибина, системність, узагальненість;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки;
- досвід творчої діяльності: вміння виявляти проблеми, формулювати гіпотези, розв'язувати проблеми.

1.3. Застосування сучасних технологій викладання та навчання

Підготовка фахівців освітньо-наукового ступеня «бакалавр» за спеціальністю 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 293 «Міжнародне право» здійснюється шляхом ефективного поєднання традиційних методик навчання та сучасних педагогічних технологій, таких як інформаційно-комунікаційне навчання, навчання із залученням інтерактивних методик, навчання за технологію тренінгу. Найчастіше використовуються інтерактивні, проєктні технології, вітагенне навчання, засноване на актуалізації життєвого досвіду особистості та її інтелектуально-психологічного потенціалу в освітніх цілях.

Слід погодитися з О. С. Івановою, яка вважає: «Вітагенне навчання засновано на актуалізації життєвого досвіду особистості, її інтелектуально-психологічного потенціалу в освітніх цілях. Життєвий досвід – це інформація, що стала надбанням особистості, налагоджена в резервах довгострокової пам'яті, що знаходиться у стані постійної готовності до актуалізації в адекватних ситуаціях. Вона являє собою сплав думок, почуттів, учинків, прожитих людиною, які являють для неї самодостатню цінність»².

² Іванова О. С. Вітагенні технології навчання у вищому технічному навчальному закладі. Управління якістю підготовки фахівців: зб. матеріалів XXV Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 27.05.2020 р.) / Одес. держ. академія будів. та архіт. Ч. 1. Одеса, 2020. С. 87.

З метою підвищення ефективності та якості навчання здобувачів вищої освіти у Національному університеті «Одеська юридична академія» застосовуються освітні дистанційні технології, які забезпечують доступ здобувачів освіти до електронних навчальних матеріалів у процесі навчання.

Спільним напрямком діяльності кафедр університету та відділу тестології Центру організації освітньої підготовки та інформаційно-аналітичної роботи є формування системи електронних ресурсів з навчальних дисциплін (розпор. № 12–3 від 11.03.2020 р.)³.

Цифрові освітні технології дозволяють зробити процес підготовки кваліфікованих фахівців мобільним і забезпечують безперервність процесу навчання. Використання електронних навчальних ресурсів сприяє можливості отримувати додаткову інформацію, самостійно вивчати матеріал, відпрацьовувати пропущені заняття, виконувати завдання, спілкуватися за допомогою інформаційних технологій тощо.

Викладачі кафедри історії держави і права забезпечують подання матеріалів навчальних дисциплін із застосуванням освітньої платформи *Moodle* з доступом через мережу Інтернет (<http://moodle.opua.edu.ua/>).

Для покращення якості вивчення дисципліни «Історія України та української культури» фахівцями кафедри було підготовано колекцію візуальних матеріалів, яка стала складовим елементом електронного курсу для засвоєння знань з зазначеної дисципліни. Матеріали колекції відносяться до наступних тем:

- «Суспільно-політичний лад і право на українських землях під іноземною зверхністю» (41 слайд),
- «Історичні події в УНР та в Українській Державі (березень 1917 р. – листопад 1918 р.)» (108 слайдів),
- «Проголошення ЗУНР ТА УНР доби Директорії» (46 слайдів). Колекція постійно поповнюється та зазвичай використовується у матеріалах презентацій.

³ Єленіч С. До питання про формування системи електронних ресурсів з навчальних дисциплін у Національному університеті «Одеська юридична академія». Скрайбінг, як одна з форм візуальної подачі інформації та його важливість у навчальному процесі: матеріали наук.-метод. семінару (Одеса, 16 січня 2023 р.) / НУ «ОЮА». URL: <https://hdl.handle.net/11300/23137>

Освітня платформа *Moodle* надає розширені можливості використання візуальних матеріалів у формуванні предметних компетенцій. Застосування комплексного підходу створює умови досконалого оволодіння здобувачами навчальною дисципліною та інформаційними технологіями.

Отже, застосування таких сучасних технологій навчання сприятиме формуванню творчої особистості здобувача вищої освіти, розвиватиме його вміння критично мислити тощо. Інтерактивне навчання ще називають самонавчанням, яке забезпечує ґрунтовність формування знань, вищу їх засвоюваність порівняно з традиційним навчальним процесом, що підтверджує піраміда запам'ятовування.

2. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І КУРСУ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР», ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 293 «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»

ФАКУЛЬТЕТУ СУДОВОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекцій, год	Практичні заняття, год	Всього ауд. год.	Індив. наук. завд.	Самостійна робота, год.	Всього годин	Форма контролю
Денна форма	1	1	20	24	44	10	36	3 кр/90	Екз
Заочна форма	1	1	6	4	10	10	70	3 кр/90	Екз

2.1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

№	Назви розділів навчальної програми та тем занять	Загальна кільк. год	Кільк. лекц. год	Кільк. практ. год	Кільк. сам. год
1	2	3	4	5	6
1	Предмет дисципліни «Історія України та української культури», її методологія, періодизація та завдання	4	2	-	2
2	Античні міста-держави Північного Причорномор'я, Боспорське царство	2	-	-	2
3	Утворення, розвиток та занепад Київської Русі	6	2	2	2
4	Утворення, розвиток та занепад Галицько-Волинської держави.	2	-	-	2

1	2	3	4	5	6
5	Українські землі у складі Литви та Польщі	6	2	2	2
6	Виникнення і розвиток українського козацтва, утворення Запорозької Січі.	6	2	2	2
7	Українські землі у складі Речі Посполитої.	4	-	2	2
8	Визвольна війна українського народу проти польського гніту під проводом Б. Хмельницького 1648–1657 рр.: причини і наслідки.	4	-	2	2
9	Україна-Гетьманщина в др. пол. XVII–XVIII ст.	4	-	2	2
10	Україна під іноземною зверхністю у складі Австрії та Австро-угорщини кінця XVIII – початку XX ст.	4	1	1	2
11	Україна під іноземною зверхністю у складі Російської імперії кінця XVIII – початку XX ст.	4	1	1	2
12	Україна в роки Першої світової війни	6	2	2	2
13	Українська національна революція, її етапи, наслідки та значення (1917–1921 рр.)	6	2	2	2
14	Встановлення і розвиток радянської влади в Україні; основні етапи, особливості і наслідки (1917–1930 рр.)	6	2	2	2
15	Україна напередодні та в роки Другої світової війни	6	2	2	2
16	УРСР в період 1946–1964 рр.	2	-		2
17	УРСР в період 1964–1990 рр.	2	-		2
18	Проголошення і будівництво незалежної української держави	6	2	2	2
	Індивідуальне науково-дослідне завдання	10			
	РАЗОМ	90	20	24	36

2.2.ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

№	Назви розділів навчальної програми та тем занять	Загальна кільк. год	Кільк. лекц. год	Кільк. практ. год	Кільк. сам. год
1	2	3	4	5	6
1	Предмет дисципліни «Історія України та української культури», її методологія, періодизація та завдання	4	2	-	2
2	Античні міста-держави Північного Причорномор'я, Боспорське царство	4	-	-	4
3	Утворення, розвиток та занепад Київської Русі	8	2	2	4
4	Утворення, розвиток та занепад Галицько-Волинської держави.	4	-	-	4
5	Українські землі у складі Литви та Польщі	4	-	-	4
6	Виникнення і розвиток українського козацтва, утворення Запорозької Січі.	8	2	2	4
7	Українські землі у складі Речі Посполитої.	4	-	-	4
8	Визвольна війна українського народу проти польського гніту під проводом Б. Хмельницького 1648–1657 рр.: причини і наслідки.	4	-	-	4
9	Україна-Гетьманщина в др. пол. XVII–XVIII ст.	4	-	-	4
10	Україна під іноземною зверхністю у складі Австрії та Австро-угорщини кінця XVIII – початку XX ст.	4	-	-	4
11	Україна під іноземною зверхністю у складі Російської імперії кінця XVIII – початку XX ст.	4	-	-	4
12	Україна в роки Першої світової війни	4	-	-	4
13	Українська національна революція, її етапи, наслідки та значення (1917–1921 рр.)	4	-	-	4

1	2	3	4	5	6
14	Встановлення і розвиток радянської влади в Україні; основні етапи, особливості і наслідки (1917–1930 рр.)	4	-	-	4
15	Україна напередодні та в роки Другої світової війни	4	-	-	4
16	УРСР в період 1946–1964 рр.	4	-	-	4
17	УРСР в період 1964–1990 рр.	4	-	-	4
18	Проголошення і будівництво незалежної української держави	4	-	-	4
	Індивідуальне науково-дослідне завдання	10			
	РАЗОМ	90	6	4	70

3. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

Практичне заняття № 1.

Утворення, розвиток та занепад Київської Русі

План

1. Теорії походження державності у східних слов'ян.
2. Утворення Давньоруської держави – Київська Русь; адміністративно-фінансова реформа княгині Ольги.
3. Розвиток Київської Русі за правління Володимира Великого; хрещення Русі.
4. Характеристика державного ладу Київської Русі; органи влади та управління Київської Русі.
5. Характеристика суспільного ладу Київської Русі.
6. Культура Київської Русі, архітектура та іконопис.
7. Причини та наслідки феодальної роздробленості Київської Русі.

Практичне заняття № 2.

Українські землі у складі Литви та Польщі

План

1. Захоплення українських земель іноземними державами у XIV ст. та утворення Великого князівства Литовського.
2. Характеристика державного ладу Великого князівства Литовського та правове становище українських земель у його складі.
3. Характеристика суспільного ладу Великого князівства Литовського.
4. Українські землі у складі Польщі.
5. Кревська унія 1385 р.: причини укладення, зміст і наслідки.
6. Люблінська унія 1569 року: причини її укладення, зміст і наслідки.

7. Проблеми розвитку української культури у середини XIV – першої половини XVII ст.; розвиток книгодрукування в Україні XVI ст. (з презентацією).

Практичне заняття № 3. **Виникнення і розвиток українського козацтва** **та Запорозької Січі**

План

1. Теорії та причини виникнення українського козацтва; осередки їх розселення.
2. Спорудження перших військових укріплень за Дніпровими порогами під проводом Дмитра (Байди) Вишневецького.
3. Запорізька Січ та її органи управління та традиції; Петро-Конашевич Сагайдачний (з презентацією).
4. Причини та наслідки створення реєстрового козацтва.
5. Козацьке образотворче та військове мистецтво (з презентацією).
6. Український національний костюм XVI – середини XVIII ст. (з презентацією).
7. Роль братського руху у захисті православної віри та культури та історичне значення українського козацтва.

Практичне заняття № 4. **Українські землі у складі Речі Посполитої**

План

1. Причини та особливості укладення Люблінської унії 1569 року: її характеристика та наслідки.
2. Характеристика державного ладу Речі Посполитої.
3. Характеристика суспільного ладу Речі Посполитої.
4. Козацько-селянські повстання кінця XVI – середини XVII ст.: їх причини, мета та Значення (з презентацією).
5. Розвиток книгодрукування на українських землях у XVI – середини XVII ст.
6. Розвиток освіти та мистецтва на українських землях Речі Посполитої.
7. Укладення Берестейської церковної унії 1596 року, її характеристика та значення.

Практичне заняття № 5.

Визвольна війна українського народу під проводом Богдана Хмельницького 1648–1657 років

План

1. Причини Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького та її початковий етап; політичний портрет Б. Хмельницького (з презентацією).
2. Зборівська угода – черговий етап відродження української державності.
3. Білоцерківська угода, її зміст і значення.
4. Пошуки військових союзників, укладення у вересні 1650 р. договору з Молдовою.
5. Переяславська рада, її характер і значення; Іван Богун та Іван Сірко (з презентацією).
6. Березневі статті 1654 р.: причини укладення, характеристика та їх значення.
7. Віденське перемир'я 1656 р.: його характеристика та наслідки; підсумки війни.

Практичне заняття № 6.

Україна-Гетьманщина в др. пол. XVII – середини XVIII ст.

План

1. Характеристика державного ладу України-Гетьманщини.
2. Політичний проект І. Виговського і його реалізація у Гадяцькому договорі 1658 р.: його аналіз і значення.
3. Наступ на українську державність. «Батуринські» (1664) і «Московські» (1665) статті І. Брюховецького, їх зміст і наслідки.
4. Доба Руїни і втрата територіальної цілісності України наприкінці XVII ст.
5. Іван Мазепа та його політичний проект про європейської переорієнтації України.
6. Українське бароко як новий світогляд та художній стиль (з презентацією).
7. Ліквідація інституту гетьманства Петром I та утворення І-ї Малоросійської колегії 1722 року.

Практичне заняття № 7.
Україна під іноземною зверхністю
(другої половини XVIII – початок XX ст.)

План

1. Причини та наслідки ліквідації автономії Гетьманщини Катериною II.; утворення II Малоросійської колегії.
2. Повстання декабристів та його вплив на суспільно-політичну ситуацію в Україні.
3. Політика русифікації Миколи I в першій половині XIX ст.
4. Особливості розвитку української культури в першій половині XIX ст. (з презентацією).
5. Тарас Григорович Шевченко: його життя та творчість (з презентацією).
6. Західно-українські землі у складі Австрії та Австро-Угорщини.
7. Розвиток освіти та культури на українських теренах Австро-Угорщини у XIX – початку XX ст.; Руська трійця та діяльність Маркіяна Шашкевича (з презентацією).

Практичне заняття № 8.
Україна у Першій світовій війні та початок
національної революції

План

1. Становище України напередодні Першої світової війни.
2. Передумови та причини початку Першої світової війни.
3. Поняття Першої світової війни та воєнно-політичні союзи.
4. Україна в геополітичних планах країн Антанти і Центральних держав.
5. Українські політичні сили в умовах Першої світової війни:
 - Головна українська рада;
 - Легіон Українських січових стрільців та його зв'язок зі спортивними організаціями західних українців «Сокіл», «Січ», «Пласт»;
 - Союз Визволення України.

6. Причини революції 1917 р. в Російській імперії та падіння російської монархії.
7. Наслідки Першої світової війни для українського народу.

Практичне заняття № 9.

Українська національна революція, її етапи, наслідки та значення (1917–1921 рр.)

План

1. Початок революції: її причини та етапи.
2. Утворення Української Центральної Ради: її структура, компетенція та перший універсал.
3. Третій універсал УЦ Ради та проголошення УНР: причини і наслідки.
4. Конституція УНР 1918 р.
5. Прихід до влади П. Скоропадського та його державотворча діяльність.
6. Листопадовий зрив та утворення ЗУНР (з презентацією).
7. Встановлення влади Директорії, проголошення другої УНР та Акту злуки УНР та ЗУНР (з презентацією).
8. Причини поразки української національної революції 1917–1920 рр.

Практичне заняття № 10.

Встановлення і розвиток радянської влади в Україні: основні етапи, особливості і наслідки (1917–1930 рр.)

План

1. Причини та особливості створення УСРР.
2. Сутність політики військового комунізму та її відображення у Конституції УСРР 1919 р.
3. Причини та особливості запровадження нової економічної політики в Україні та її наслідки; голодомор в УСРР 1921–1923 рр. (з презентацією)
4. Освітня система в УСРР та проблеми її розвитку в умовах неп.
5. Політика українізації: її завдання та значення (з презентацією)

6. Лесь Курбас та театр Березіль.
7. Запровадження колективізації в УСРР: її причини, сутність та наслідки (з презентацією)

Практичне заняття № 11.

Україна напередодні та в роки Другої світової війни

План

1. «Українське питання» на передодні початку II Світової війни, її причини та сторони; пакт Ріббентропа-Молотова.
2. Включення Західної України до складу СРСР.
3. Проголошення Карпатської України; Августин Волошин.
4. Початок війни та її основні етапи на території України.
5. Встановлення окупаційного режиму на території України (з презентацією).
6. Організація та діяльність підпільного руху в Україні.
7. Визволення України від німецько-фашистських загарбників.

Практичне заняття № 12.

Проголошення і будівництво незалежної української держави

План

1. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р.
2. Проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р.
3. Референдум 1 грудня 1991 р. Створення Співдружності Незалежних Держав.
4. Державні символи України та президентські вибори 1994 року.
5. Розробка, прийняття та характеристика Конституції 1996 року.
6. Формування зовнішньополітичного курсу незалежної України.
7. Розвиток культури та науки в незалежній Україні.
8. Помаранчева революція: її причини, мета та наслідки (з презентацією).

4. ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття – це форма навчального заняття, на якому викладач організовує дискусію щодо визначених у плані тем, до яких здобувачі готують тези виступів на підставі індивідуально зібраних матеріалів. Для підготовки до практичних занять з вивчення дисципліни «Історія України та української культури» здобувач вищої освіти повинен витратити біля 20 годин протягом семестру, відведених на самостійну роботу для виконання такого різновиду роботи. До кожної теми у плані подаються конкретні питання та пропонується відповідна наукова література. На практичному занятті здобувачі вищої освіти перевіряють, поглиблюють і закріплюють знання з дисципліни, аналізують історичні документи, оволодівають основами публічних виступів та ін. Заняття такого роду сприяють розвитку творчої самостійності здобувачів, поглиблюють їх інтерес до науки і наукових досліджень, виховують педагогічний такт, розвивають культуру мови, культуру участі в дискусії.

Починається практичне заняття зі вступного слова викладача, у якому він озвучує тему заняття, звертає увагу на вузлові проблеми для обговорення, зазначає порядок проведення заняття. Своєю чергою, здобувачі на початку заняття оголошують про наявність у них візуальних матеріалів і повідомляють про технічні потреби для своєї доповіді (у разі такої потреби). Зазвичай практичне заняття відбувається в усній формі, але варіанти подання зібраного здобувачем матеріалу можуть бути різними. Здобувачі у визначеній викладачем послідовності виступають із доповідями, які вони підготували у формі вільного повідомлення, реферату або повідомлення з презентацією. Після оголошення доповідачем висновків, викладач у разі потреби ставить питання та виправляє помилки у доповіді. Після цього присутні учасники практичного заняття мають право додати інформацію до наведених матеріалів, поставити питання доповідачу, обговорити дискусійні аспекти в коректній формі.

У випадку проведення практичного заняття дистанційно, усі його учасники повинні бути ідентифіковані та працювати з працюючими камерами. На практичному занятті не можуть бути присутніми сторонні особи без відома учасників навчального процесу. На занятті викладач може провести опитування здобувачів за допомогою тестів, які мають відповідати темі практичного заняття, у письмовій формі або за допомогою комп'ютерної програми. Наприкінці заняття викладач робить загальний підсумок до теми, нагадує завдання, надає рекомендації та пояснення щодо необхідної літератури, вписує до журналу отримані здобувачами оцінки.

5. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНАНЬ

Готуючись до практичного заняття, здобувач зобов'язаний розглянути усі питання з плану. Зібрані матеріали можна внести до індивідуального конспекту або розкрити питання у формі реферату.

Однією з умов, що забезпечують успіх практичного заняття, є сукупність певних конкретних вимог до виступів, доповідей, рефератів здобувачів. Ці вимоги є досить чіткими, але водночас вони не настільки регламентованими, щоб сковувати творчу думку здобувача. Перелік вимог до усного виступу здобувача є приблизно таким:

- відповідність доповіді обраному питанню з плану;
- доповідь має бути логічною і побудованою за трьома складовими: вступ, основний зміст і висновки;
- розкриття питання повинно здійснюватися з використанням важливих принципів і методів пізнання історичних явищ, наприклад, об'єктивності, плюралізму та науковості;
- матеріали доповіді повинні подаватися в логічній і хронологічній послідовності;
- для кращої аргументації матеріалів доповіді бажано застосовувати візуальні матеріали у формі, попередньо узгоджених з викладачем;
- висновки мають бути короткими і науково обґрунтованими.

Здобувач вищої освіти самостійно готується до практичного заняття, але у разі потреби (наприклад, через особливі потреби чи інші обставини) він може звернутися по допомогу до викладача. Не варто мовчати про проблеми, що виникли під час підготовки до практичного заняття. Отже, у разі потреби здобувач може звернутися до викладача індивідуально, через старосту групи або написати листа на електронну пошту кафедри.

Підготовка доповідей з презентацій – це вид самостійної роботи здобувачів зі створення наочних інформаційних блоків, виконаних за допомогою мультимедійної комп'ютерної програми *PowerPoint*

або в інший спосіб, узгоджений з викладачем. Цей вид роботи потребує координації навичок здобувача щодо пошуку, систематизації та опрацювання інформації. При її оформленні не рекомендується перевантажувати слайд текстовою інформацією та використовувати блоки суцільного тексту. Слід пам'ятати, що презентація повинна лише ілюструвати доповідь, а не заміняти її.

На практичному занятті здобувач має поважати різні точки зору, що можуть виникати під час обговорення, та бути коректним у своїх висловлюваннях.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ

6.1. Загальні напрямки самостійної роботи здобувачів

До самостійної роботи здобувача стосовно вивчення дисципліни «Історія України та української культури» включаються такі завдання:

1. Обов'язкове знайомство з науковою літературою відповідно до зазначених у програмі тем.

2. Внесення до конспекту розгорнутого плану відповіді на поставленні питання до кожного практичного заняття згідно з програмою дисципліни.

3. Обов'язкове конспектування матеріалів до тем, винесених на самостійний розгляд студентів, згідно з тематичним планом дисципліни.

4. Ознайомлення з відповідними матеріалами у хрестоматії з Історії України та української культури.

5. Консультації з викладачем протягом семестру.

6. Пошукова робота з інтернет-ресурсами.

7. Робота над індивідуальним науковим завданням.

8. Підготовка до екзамену.

6.2. Обсяг навантаження здобувача при вивченні дисципліни

№	Назва типу самостійної роботи студента	Загальна к-ть годин
		Д/Ф на 18 тем
1	2	3
1	Обов'язкове знайомство з науковою літературою відповідно до зазначених у програмі тем	8 г.
2	Внесення до конспекту розгорнутого плану відповіді на поставлені питання до кожного практичного заняття згідно з програмою курсу	8 г.
3	Обов'язкове конспектування матеріалів до тем, винесених на самостійний розгляд здобувачів, згідно з тематичним планом дисципліни	10 г.

1	2	3
4	Ознайомлення з відповідними матеріалами Хрестоматії з Історії України та Історії держави і права України	3 г.
5	Консультації з викладачем протягом семестру.	1 г.
6	Пошукова робота з інтернет-ресурсами	4 г.
7	Робота над індивідуальним науковим завданням	10 г.
8	Підготовка до екзамену	2 г.
Разом		46

6.3. Методичні рекомендації до виконання здобувачем самостійної роботи до вивчення дисципліни

Самостійна робота здобувача – це форма організації навчального процесу, яка передбачає виконання ним запланованих завдань під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Відповідно до п. 3.10.1 «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», затвердженого наказом МОН України від 2.06.1993 р., самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов’язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача, визначається навчальним планом і становить не більше 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного для вивчення конкретної дисципліни. Її зміст і форми мають типову, але не універсальну структуру для вивчення різних дисциплін.

Це, передусім, пов’язано зі специфікою навчальної дисципліни, її обсягом, складністю, метою та низкою інших факторів. Зміст самостійної роботи полягає в науково обґрунтованій системі дидактично та методично оформленого навчального матеріалу і визначається з урахуванням структурно-логічної схеми підготовки фахівців, яку відображено в освітньо-професійній програмі та робочій програмі. Зміст самостійної роботи здобувача з Історії України та

української культури визначається робочою програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Більша частина роботи здобувача такого роду пов'язана з його ознайомленням зі спеціальною літературою. Традиційно, здобувач знайомиться з рекомендованою в силабусі науковою літературою, яку він бере в бібліотеці чи в Інтернет ресурсах. Опрацьовані матеріали він акумулює у власному конспекті у вигляді коментарів і нотаток згідно з визначеними у програмі темами і завданнями. Конспект із виконаним завданням подається викладачу на перевірку у встановлений ним час. Велике значення у самостійній роботі здобувача надається вивченню хрестоматійного матеріалу з різних періодів.

Базова самостійна робота забезпечує підготовку здобувача до аудиторних занять і контрольних заходів з Історії України та української культури. Результати цієї підготовки виявляються в активності студента на практичних заняттях, при виконанні ним тестових завдань та інших видів робіт. Додаткова самостійна робота спрямована на поглиблення і закріплення знань здобувача, розвиток аналітичних навичок з проблематики навчальної дисципліни. Загальний підсумок самостійної роботи з вивчення дисципліни здобувач демонструє під час складення екзамену.

6.4. Самостійна робота здобувачів в інформаційній мережі Інтернет

Одним із актуальних завдань при вивченні дисципліни «Історія України та української культури» є формування у здобувачів здатності удосконалювати та розвивати практичні уміння щодо оволодіння новими інформаційними технологіями, за їх допомогою самостійно здобувати необхідні знання.

Налагодити ефективну самостійну роботу здобувачів з використанням інноваційних технічних засобів дозволяє, зокрема, Інтернет, що сприяє:

- стимулюванню пізнавальної діяльності здобувачів,
- успішному засвоєнню ними програм навчальних дисциплін,
- розширенню інформаційного простору,
- формуванню навичок користування сучасними інноваційними розробками.

Поширення інноваційних технологій в освітній галузі стало об'єктивною закономірністю, зумовленою новою філософією освіти. Інновації варто розглядати як ефективні та результативні новації у змісті, методах, засобах і формах навчання та виховання особистості, в управлінні системою освіти, в організації освітнього процесу, у структурі закладів освіти.

Отже, у процесі вивчення Історії України та української культури здобувачі можуть практикувати такі форми самостійної роботи за допомогою інформаційних технологій:

1) **пошук інформації в мережі** – користування базами даних, інформаційно-пошуковими та інформаційно-довідковими системами, автоматизованими бібліотечними системами, електронними журналами тощо (перелік електронних бібліотек див. у розділі «Інформаційні ресурси»);

2) **організація діалогу в мережі** – використання електронної пошти (за її допомогою можна, наприклад, влаштовувати віртуальні дискусії), користування графічними редакторами синхронних і відстрокованих телеконференцій, користування платформою *ZOOM* для проведення консультацій та ін.;

3) **створення тематичних вебсторінок** – використання *html*-редакторів і графічних редакторів.

Одним із важливих елементів самостійної роботи здобувачів є використання відео-матеріалів. Робота з ними урізноманітнює види діяльності здобувачів, підвищує рівень мотивації вивчення Історії України та української культури. Обраний відеоматеріал має відповідати темам, що вивчаються згідно з програмою. Фільми та інші візуальні матеріали добираються з урахуванням тем курсу.

На особливу увагу заслуговує проведення самостійної роботи серед здобувачів з особливими потребами – вона реалізується за принципами диференційованого, індивідуального підходу до кожного студента, що зумовлюється узгодженням між рівнем складності навчального завдання та психофізичними можливостями здобувачів.

6.5. Завдання до самостійної роботи здобувача

Тема 1.

Предмет, завдання та методи дослідження дисципліни «Історія України та української культури»

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович, М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:

- а) предмет і періодизація дисципліни «Історія України та української культури»;
- б) методи та принципи пізнання історичних явищ;
- в) завдання та особливості курсу на сучасному етапі;
- г) функції дисципліни.

Тема 2.

Античні міста-держави Північного Причорномор'я, Боспорське царство

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:

- а) Пояснити причини виникнення грецьких колоній (міст-держав) на території Північного Причорномор'я та Приазов'я;
- б) античні рабовласницькі держави на території Північного Причорномор'я та Приазов'я;
- в) характеристика суспільного ладу античних міст-держав Північного Причорномор'я та Приазов'я;
- г) архітектура античних рабовласницьких держав Північного Причорномор'я та Приазов'я.

3. Ознайомитися з відповідними матеріалами у *Хрестоматії з історії держави і права зарубіжних країн* / За ред. проф., чл.- кор. АПрН України В. Д. Гончаренка. К.: Вид-дім «ІнЮре», 2002.

Тема 3.

Утворення, розвиток та занепад Київської Русі

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:

- а) теорії походження держави у східних слов'ян;
- б) державні реформи Володимира Великого та їх характеристика;
- в) Руська Правда – письмовий звід законів Київської Русі: причини розроблення, її редакції та характеристика;
- г) Іконопис у Київській Русі.

3. Ознайомитися з відповідними матеріалами у *Хрестоматії з історії держави і права України: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ, 2000. Т. 1.*

Тема 4.

Утворення, розвиток та занепад Галицько-Волинської держави

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:

- а) утворення Галицько-Волинської держави;
- б) характеристика суспільного ладу Галицько-Волинської держави;
- в) архітектура Галицько-Волинської держави.
- г) Данило Галицький та його державна діяльність.

Тема 5.

Українські землі у складі Литви та Польщі

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:

- а) захоплення українських земель іноземними державами у XIV ст. та утворення Великого князівства Литовського;
- б) українські землі у складі Польщі;
- в) Кревська унія 1385 р.: причини укладення, зміст і наслідки;
- г) Люблінська унія 1569 року: причини її укладення, зміст і наслідки.

Тема 6.

Виникнення і розвиток українського козацтва, утворення Запорозької Січі.

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.
2. Законспектувати такі питання:
 - а) теорії виникнення українського козацтва та особливості тлумачення етимології терміну «козак»;
 - б) початкова організація козацтва;
 - в) організація Запорізької Січі: причини та наслідки;
 - г) роль братського руху у захисті православної віри та культури та історичне значення українського козацтва.

Тема 7.

Українські землі у складі Речі Посполитої

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.
2. Законспектувати такі питання:
 - а) козацько-селянські повстання кінця XVI – середини XVII ст.: їх причини, мета та значення;
 - б) розвиток книгодрукування на українських землях у XVI – середини XVII ст.;
 - в) розвиток освіти та мистецтва на українських землях Речі Посполитої;
 - г) укладення Берестейської церковної унії 1596 року, її характеристика та значення.

Тема 8.

Визвольна війна українського народу проти польського гніту під проводом Б. Хмельницького 1648–1657 рр.: причини і наслідки

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.
2. Законспектувати такі питання:
 - а) Зборівська угода – черговий етап відродження української державності;
 - б) Білоцерківська угода, її зміст і значення;
 - в) пошуки військових союзників, укладення у вересні 1650 р. договору з Молдавією;
 - г) Переяславська рада, її характер і значення; Іван Богун та Іван Сірко (з презентацією);
 - г) Березневі статті 1654 р.: причини укладення, характеристика та їх значення.
3. Ознайомитися з відповідними матеріалами у *Хрестоматії з історії держави і права України.: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ, 2000. Т. 2.*

Тема 9.

Україна-Гетьманщина в др. пол. XVII–XVIII ст.

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.
2. Законспектувати такі питання:
 - а) Політичний проект І. Виговського і його реалізація у Гадяцькому договорі 1658 р.: аналіз і значення;
 - б) наступ на українську державність. «Батуринські» (1664) і «Московські» (1665) статті І. Брюховецького, їх зміст і наслідки;
 - в) доба Руїни і втрата територіальної цілісності України наприкінці XVII ст.;
 - г) Іван Мазепа та його політичний проект про європейської переорієнтації України;
 - г) Українське бароко як новий світогляд та художній стиль.

Тема 10.

Україна під іноземною зверхністю у складі Австрії та Австро-Угорщини

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:

- а) Західно-українські землі у складі Австрії та Австро-Угорщини;
- б) розвиток освіти та культури на українських теренах Австро-Угорщини у XIX – початку XX ст.;
- в) Руська трійця та діяльність Маркіяна Шашкевича;
- г) Іван Франко та його внесок у відродження української державності;
- г) жіночі організації на західно-українських землях під владою Австрії.

Тема 11.

Україна під іноземною зверхністю у складі Російської імперії кінця XVIII – початку XX ст.

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:

- а) Політика русифікації Миколи I в першій половині XIX ст.;
- б) Особливості розвитку української культури в першій половині XIX ст.;
- в) Тарас Григорович Шевченко: його життя та творчість;
- г) скасування кріпацтва в Україні;
- г) розвиток освіти та культури в Україні у XIX – початку XX ст.

Тема 12.

Україна в роки Першої світової війни

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:
- а) передумови та причини початку Першої світової війни
 - б) Україна в геополітичних планах країн Антанти і Центральних держав.
 - в) українські політичні сили в умовах Першої світової війни:
 - Головна українська рада;
 - Легіон Українських січових стрільців та його зв'язок зі спортивними організаціями західних українців «Сокіл», «Січ», «Пласт»;
 - Союз Визволення України;
 - г) наслідки Першої світової війни для українського народу.

Тема 13.

Українська національна революція, її етапи, наслідки та значення (1917–1921 рр.)

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.
2. Законспектувати такі питання:
 - а) Утворення Української Центральної Ради: її структура, компетенція та перший універсал;
 - б) третій універсал УЦ Ради та проголошення УНР: причини і наслідки;
 - в) Конституція УНР 1918 р.;
 - г) прихід до влади П. Скоропадського та його державотворча діяльність;
 - г) Листопадовий зрив та утворення ЗУНР;
 - д) встановлення влади Директорії, проголошення другої УНР та Акту злуки УНР та ЗУНР.

Тема 14.

Встановлення і розвиток радянської влади в Україні; основні етапи, особливості і наслідки (1917–1930 рр.)

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:

- а) сутність політики військового комунізму та її відображення у Конституції УСРР 1919 р.;
- б) причини та особливості запровадження нової економічної політики в Україні та її наслідки;
- в) голодомор в УСРР 1921–1923 рр.;
- г) освітня система в УСРР та проблеми її розвитку в умовах неп.
- г) політика українізації: її завдання та значення;
- д) Лесь Курбас та театр Березіль.

Тема 15.

Україна напередодні та в роки Другої світової війни

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:

- а) включення Західної України до складу СРСР;
- б) проголошення Карпатської України; Августин Волошин;
- в) початок війни та її основні етапи на території України;
- г) встановлення окупаційного режиму на території України;
- г) організація та діяльність підпільного руху в Україні.

3. Ознайомитися з відповідними матеріалами у *Хрестоматії з історії держави і права України.*: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ, 2000. Т. 2.

Тема 16.

УРСР в період 1946–1964 рр.

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:

- а) участь УРСР в організації ООН;
- б) проблеми відродження економіки України у перші повоєнні роки;
- в) операція Вісла? Її сутність та наслідки;
- г) жданівські ідеологічні «чистки»;
- г) розвиток освіти та мистецтва в УРСР 1946–1964 рр.

Тема 17.

УРСР в період 1964–1990 рр.

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:

- а) проведення XX з'їзду КПРС, його особливості та наслідки;
- б) загальна характеристика кримінального та кримінально-правового права УРСР зазначеного періоду;
- в) зміни в системі правоохоронних органів УРСР.
- г) Конституція УРСР 1978 року, причини видання, її зміст і характеристика;
- ґ) державний лад УРСР, вищі органи влади та управління;
- д) причини розпаду СРСР та його наслідки;
- е) проголошення Декларації про державний суверенітет України 1990 року;
- є) Акт проголошення незалежності України, його змістовна характеристика і значення.

3. Ознайомитися з відповідними матеріалами у *Хрестоматії з історії держави і права України: у 2 т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ, 2000. Т. 2.*

Тема 18.

Проголошення і будівництво незалежної української держави

Завдання для здобувача:

1. Ознайомитися з відповідними матеріалами у підручнику Лазарович М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с. та в інших джерелах.

2. Законспектувати такі питання:

- а) реформування органів влади та управління в Україні у 90-х роках XX ст.;
- в) Конституція України 28 червня 1996 року та її характеристика;
- г) Помаранчева революція: її причини та наслідки для економіки України.
- ґ) причини та значення революції на майдані.
- д) збройна агресія РФ проти України.

7. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

7.1. Загальні положення

Індивідуальне науково-дослідне завдання (далі – ІНДЗ) – це завершена теоретична або практична робота в межах силабусу навчальної дисципліни, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, практичних занять, охоплює декілька тем або зміст навчальної дисципліни у цілому.

ІНДЗ фактично є індивідуальним завданням навчального, науково-дослідного, творчого характеру, яке виконується з метою удосконалення, поглиблення і узагальнення професійних компетентностей, одержаних здобувачем упродовж навчання та може мати міждисциплінарний характер.

ІНДЗ виконують на основі поглибленого вивчення наукових літературних джерел, узагальнення інноваційного досвіду українських й іноземних учених та фахівців з обраної проблематики, а також результатів активного вивчення конкретної проблематики навчальної дисципліни.

Метою ІНДЗ – є виявлення вміння здобувача самостійно виконувати наукове дослідження з обраної проблематики, демонструвати набуті під час навчання професійні компетентності в науково-дослідній діяльності. Робота має засвідчити рівень оволодіння здобувачем матеріалами дисципліни та продемонструвати:

- ступінь оволодіння теоретичними знаннями у сфері історії держави і права;
- уміння узагальнювати та аналізувати наукові джерела і фактичні дані
- здатність працювати з нормативно-правовими актами;
- уміння творчо використовувати сучасні методи дослідження історико-правових явищ та сучасні інформаційні технології;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства;

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність аналізувати ретроспективи розвитку історичних явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну дійсність.

ІНДЗ – це творча робота, яка має бути виконана відповідно до сучасних досягнень науки, вдало поєднувати елементи теоретичних досліджень та власних поглядів здобувача, відповідати науковим сучасним дослідженням в Історії України та української культури та відображати:

- системний теоретичний аналіз предмета дослідження;
- результати особистого аналізу обраної теми;
- оригінальні особисті результати;
- науково та об’єктивно обґрунтовані висновки до теми дослідження.

Результати ІНДЗ мають бути належно оформленими (у вигляді надрукованої роботи або в електронній формі для презентації). ІНДЗ має виконуватися із застосуванням загальних засад та правил наукової етики та академічної доброчесності.

При виконанні роботи здобувач зобов’язаний:

- з повагою ставитися до авторських прав інших осіб, дослідження яких він використовує при виконанні роботи;
- коректно застосовувати інформацію з інших джерел шляхом здійснення належного цитування;
- не допускати проявів академічної недоброчесності (академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація тощо).

ІНДЗ може виконуватись у формі:

- написання здобувачем протягом навчального семестру наукових тез або реферату за темою, яку він обирає з переліку затверджених у програмі курсу або з переліку тем наукового гуртка з історії держави і права;
- вивчення та аналізу навчальної, навчально-методичної літератури з поданням відповідної презентації та таблиць;
- складання конспектів практичних занять з дисципліни із залученням наукових праць з «Історії держави і права»;
- огляду дисертаційних досліджень з обраної теми з поданням презентації по підсумках проведеного аналізу;

- підготовки до наукового семінару чи круглого столу відповідно до обраної теми з поданням тез доповіді або текстом повідомлення;
- підготовки повідомлень, доповідей та презентацій за результатами наукових досліджень під час роботи наукового гуртка;
- підготовки і публікації тез доповідей, наукових статей;
- участі в науково-дослідній роботі кафедри, наприклад через збирання візуальних матеріалів до вивчення «Історії України та української культури».

7.2.Теми завдань

1. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.
2. Скіфи та сармати, місця їх розселення та культура.
3. Теорії походження держави і права у східних слов'ян.
4. Утворення староруської ранньофеодальної держави – Київська Русь.
5. Характеристика суспільного ладу Київської Русі.
6. Органи влади та управління Київської Русі.
7. Руська Правда – перша збірка норм звичаєвого права Київської Русі.
8. Хрещення Русі.
9. Іконопис Київської Русі.
10. Архітектура Київської Русі.
11. Освіта часів Київської Русі.
12. Причини феодальної роздробленості Київської Русі.
13. Утворення Галицько-Волинської держави.
14. Характеристика суспільного ладу Галицько-Волинської держави.
15. Характеристика державного ладу Галицько-Волинської держави.
16. Місцеві органи влади та управління в Галицько-Волинській державі.
17. Захоплення Західної Русі польськими та угорськими завоюниками.
18. Утворення Великого князівства Литовського.
19. Кревська унія: причини укладення, зміст та наслідки прийняття.

20. Віленсько-Радомська унія: причини укладення, зміст та наслідки прийняття.
21. Городельська унія: причини укладення, зміст та наслідки прийняття.
22. Статути Великого князівства Литовського: причини появи та їх значення.
23. Магдебурзьке право на українських землях та їх вплив на розвиток самоврядування на українських землях.
24. Характеристика і типи міст на українських землях та правове положення міського населення у XIV – першої половини XVII ст.
25. Люблінська унія 1569 р., її зміст та значення.
26. Процес закріпачення українського селянства в XVI ст.: причини та наслідки.
27. Правове становище українських земель в складі Речі Посполитої обох народів.
28. Архітектура доби Відродження на українських землях Речі Посполитої.
29. Іконопис XV–XVI ст.
30. «Устава на волоки» – земельна реформа Сигізмунда II Августа, прийняття, зміст, значення та наслідки для українського населення.
31. Розвиток науки на українських землях Речі Посполитої.
32. Характеристика органів влади та управління в Речі Посполитій.
33. Характеристика суспільного ладу Речі Посполитої.
34. Виникнення козацтва на українських землях.
35. Запорізька Січ – її структура і значення.
36. Утворення реєстрового козацтва та його правове становище.
37. Ординація про козаків 1638 р. та її наслідки для козацтва.
38. Селянські повстання в першій половині XVII ст.
39. Причини і передумови Визвольної війни українського народу 1648–1657 рр.
40. Основні військові перемоги Війська Запорізького 1648–1650 рр.
41. Зборівський мирний договір – черговий етап української державності.

42. Білоцерківська мирна угода: причини укладення, її зміст і значення.
43. Відродження української державності в роки Визвольної війни 1648–1657 рр.
44. Військова рада та її компетенція.
45. Переяславська рада 8 січня 1654 р.
46. «Березневі» статті 1654 р. та їх історичне значення.
47. Центральні органи влади в період Визвольної війни українського народу 1648–1657 рр.
48. Місцеві органи влади в період Визвольної війни українського народу 1648–1657 рр.
49. Битва під Конотопом проти російської експансії.
50. Перша Малоросійська колегія її компетенція і значення.
51. Друга Малоросійська колегія, її компетенція і значення.
52. Утворення Слобідської України її органи влади та управління.
53. Причини і характер урізання політичної автономії України.
54. Причини скасування гетьманства та полково-сотенного устрою в Україні-Гетьманщині.
55. Гадяцький трактат: причини розробки, його сутність та значення.
56. Андрусівська угода та розчленування України-Гетьманщини.
57. Події Північної війни 1700–1721 рр. та їх значення для України-Гетьманщини.
58. Пакти і конституції Війська Запорізького 1710 р.: загальна характеристика і значення.
59. Ліквідація Запорізької Січі: причини і наслідки.
60. Суспільно-політичний устрій України-Гетьманщини у др. половині XVII – перш. пол. XVIII ст.
61. Характеристика суспільно-політичного устрою в Україні в перш. пол. XIX ст.
62. Правове становище західноукраїнських земель у складі Австро-Угорщини.
63. Революція 1848–1849 рр.: її причини, мета та наслідки.
64. Створення українських політичних організацій у Галичині.
65. Створення та діяльність Галицького крайового сейму.
66. Розвиток освіти в Галицькому та Буковинському коронних краях Австрії.
67. Рух опришків: його мета та значення.

68. Коліївщина: тлумачення явища, причини його виникнення та наслідки.
69. Проведення буржуазно-демократичних реформ в Україні у др. половині XIX ст.
70. Ліквідація кріпосного права в Російській імперії, причини і наслідки.
71. Проведення реформи освіти в Російській імперії.
72. Проведення міської реформи 1870 р. на українських землях.
73. Утворення Кирило-Мефодіївського братства.
74. Особистість Т. Г. Шевченка та його творча діяльність («Кобзар»).
75. Головна Руська Рада.
76. Культура України в XIX ст.
77. Піднесення економічного розвитку на території України у XIX – XX ст.
78. Розвиток мистецтва в Україні XIX ст.
79. Причини Першої світової війни та її наслідки для України.
80. Утворення Легіону Січових стрільців.
81. Битва за гору Лисоню та окупація російськими військами Галичини.
82. Утворення Української Центральної Ради: її структура та компетенція.
83. Перші універсали УЦ Ради: причини появи, зміст і характеристика.
84. Генеральний Секретаріат його склад та повноваження.
85. Третій універсал УЦ Ради: його аналіз і значення.
86. Проголошення УНР: причини і наслідки.
87. Брест-Литовська мирна угода.
88. Конституція УНР 1918 р.
89. Прихід до влади П. Скоропадського та його перші конституційні акти.
90. Органи державної влади та управління Української Держави та її зовнішня політика.
91. Утворення Української академії наук та політика українізації освітнього процесу в Українській Державі.
92. Мистецтво в Українській Державі за П. Скоропадського.
93. Проголошення Маніфесту Карла I та створення Української Національної Ради.

94. Листопадовий чин, Дмитро Вітовський та створення Західно-Української Народної Республіки.
95. Органи влади та управління ЗУНР та їхня діяльність.
96. Встановлення влади Директорії. Відродження «другої» УНР.
97. Акт злуки УНР і ЗУНР та свято Соборності.
98. Аграрна політика в ЗоУНР та УНР доби Директорії
99. Явище Отаманщини в Україні, його причини і сутність.
100. Причини поразки української національної революції.
101. Варшавська мирна угода: причини укладення та її наслідки.
102. Ризька мирна угода: причини укладення та її наслідки.
103. Проголошення УСРР 1919 р.
104. Колективізація в українських селах: її причини та наслідки.
105. Причини голодомору в УСРР у 20-х роках XX ст.
106. Запровадження нової економічної політики в Україні та її особливості.
107. План ДЕЛРО та будівництво Запорізької ГЕС.
108. Запровадження державної програми боротьби з неписьменністю в УСРР та її наслідки.
109. Політико-правове становище західноукраїнських земель під іноземним пануванням між двома світовими війнами.
110. Політика пацифікації на території Польщі «Б» та її наслідки для українців.
111. Політико-правове становище західноукраїнських земель у складі Румунії.
112. Укладення пакту Ріббентропа – Молотова та його наслідки.
113. Вхідження західноукраїнських земель до складу УРСР.
114. Характеристика загального становища УРСР на передодні Другої світової війни.
115. Початок Другої Світової війни та її основні етапи.
116. Встановлення окупаційної влади на українських теренах.
117. Звільнення УРСР від фашистських загарбників.
118. Наслідки Великої Вітчизняної війни та початок відбудови економіки УРСР.
119. Створення Організації Об'єднаних Націй і вступ до неї УРСР.
120. Жданівські «ідеологічні чистки» в Україні.
121. Операція «Вісла».
122. Сутність політики «Відлиги».
123. Культура «Соцреалізму».

124. Запровадження політики «Перебудови» в СРСР, її сутність і наслідки.
125. Відродження прав Греко-Католицької церкви в Україні.
126. Ухвалення Верховною Радою Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 р.
127. Розвал СРСР та крах комуністичної ідеології.
128. Проголошення Акту про незалежність України 24 серпня 1991 р.
129. Прийняття Конституції України 1996 р.: її сутність та значення.
130. Помаранчева революція в Україні.
131. Обрання європейського вектору розвитку в Україні.
132. Розвиток мистецтва в незалежній Україні.
133. Видатні українські спортсмени ХХІ ст.

7.3.Вимоги до оформлення та захисту ІНДЗ

Структура ІНДЗ:

- вступ, мета, завдання роботи та основні її положення;
- теоретичне обґрунтування – виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, алгоритмів тощо, на основі яких виконується завдання;
- методи історичного дослідження зазначаються і коротко характеризуються;
- основні результати роботи подаються з вміщенням по тексту схем, малюнків, моделей, описів, систематизованої інформації та її аналізу;
- висновки;
- список використаних джерел.

Порядок подання та захист ІНДЗ:

1. Підготоване ІНДЗ у вигляді реферату подається з титульною сторінкою стандартного зразка і внутрішнім наповненням із зазначенням усіх позицій змісту завдання (обсяг не менше 10 сторінок А4, шрифт ТNR, кегль 14, 1,5 інтервали, поля: ліве – 25 мм; інші 20 мм) можливо з презентацією, але обов'язково з посиланнями на використані джерела.

2. Форма, зміст та обсяг ІНДЗ погоджується із викладачем дисципліни і подається на практичному занятті, або на засіданні наукового гуртка, під час проведення конференції або круглого столу.

3. Оцінка за ІНДЗ виставляється за результатами апробації викладачем до журналу.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

1. Предмет та завдання курсу «Історія України та української культури».
2. Періодизація і історіографія курсу «Історія України та української культури».
3. Принципи і методи пізнання історичних явищ.
4. Неолітична революція та її наслідки, виникнення Трипільської культури.
5. Античні міста-держави Північного Причорномор'я.
6. Скіфи та сармати, місця їх розселення та культура.
7. Теорії походження держави і права у східних слов'ян.
8. Утворення староруської ранньофеодальної держави – Київська Русь.
9. Характеристика суспільного ладу Київської Русі.
10. Органи влади та управління Київської Русі.
11. Руська Правда – перша збірка норм звичаєвого права Київської Русі.
12. Хрещення Русі.
13. Іконопис Київської Русі.
14. Архітектура Київської Русі.
15. Освіта часів Київської Русі.
16. Причини феодальної роздробленості Київської Русі.
17. Утворення Галицько-Волинської держави.
18. Характеристика суспільного ладу Галицько-Волинської держави.
19. Характеристика державного ладу Галицько-Волинської держави.
20. Монголо-татарська навала.
21. Місцеві органи влади та управління в Галицько-Волинській державі.
22. Захоплення Західної Русі польськими та угорськими завойовниками.
23. Класифікація селян на українських землях у XIV–XVI ст.
24. Класифікація феодалів на українських землях у XIV–XVI ст.
25. Класифікація духовенства на українських землях у XIV–XVI ст.
26. Утворення Великого князівства Литовського.
27. Кревська унія: причини укладення, зміст та наслідки прийняття.

28. Віленсько-Радомська унія: причини укладення, зміст та наслідки прийняття.
29. Городельська унія: причини укладення, зміст та наслідки прийняття.
30. Статути Великого князівства Литовського: причини появи та їх значення.
31. Магдебурзьке право на українських землях та їх вплив на розвиток самоврядування на українських землях.
32. Характеристика і типи міст на українських землях та правове положення міського населення у XIV – першої половини XVII ст.
33. Люблінська унія 1569 р., її зміст та значення.
34. Процес закріпачення українського селянства в XVI ст.: причини та наслідки.
35. Правове становище українських земель в складі Речі Посполитої обох народів.
36. Архітектура доби Відродження на українських землях Речі Посполитої.
37. Іконопис XV–XVI ст.
38. «Устава на волоки» – земельна реформа Сигізмунда II Августа, прийняття, зміст, значення та наслідки для українського населення.
39. Розвиток науки на українських землях Речі Посполитої.
40. Характеристика органів влади та управління в Речі Посполитій.
41. Характеристика суспільного ладу Речі Посполитої.
42. Виникнення козацтва на українських землях.
43. Запорізька Січ – її структура і значення.
44. Утворення реєстрового козацтва та його правове становище.
45. Ординація про козаків 1638 р. та її наслідки для козацтва.
46. Селянські повстання в першій половині XVII ст.
47. Причини і передумови Визвольної війни українського народу 1648–1657 рр.
48. Основні військові перемоги Війська Запорізького 1648–1650 рр.
49. Зборівський мирний договір – черговий етап української державності.
50. Білоцерківська мирна угода: причини укладення, її зміст і значення.
51. Відродження української державності в роки Визвольної війни 1648–1657 рр.
52. Військова рада та її компетенція.
53. Переяславська рада 8 січня 1654 р.
54. «Березневі» статті 1654 р. та їх історичне значення.

55. Центральні органи влади в період Визвольної війни українського народу 1648–1657 рр.
56. Місцеві органи влади в період Визвольної війни українського народу 1648–1657 рр.
57. Битва під Конотопом проти російської експансії.
58. Перша Малоросійська колегія її компетенція і значення.
59. Друга Малоросійська колегія, її компетенція і значення.
60. Утворення Слобідської України її органи влади та управління.
61. Причини і характер урізання політичної автономії України.
62. Причини скасування гетьманства та полково-сотенного устрою в Україні-Гетьманщині.
63. Гадяцький трактат: причини розробки, його сутність та значення.
64. Андрусівська угода та розчленування України-Гетьманщини.
65. Події Північної війни 1700–1721 рр. та їх значення для України-Гетьманщини.
66. Пакти і конституції Війська Запорізького 1710 р.: загальна характеристика і значення.
67. Ліквідація Запорізької Січі: причини і наслідки.
68. Суспільно-політичний устрій України-Гетьманщини у др. половині XVII – перш. пол. XVIII ст.
69. Характеристика суспільно-політичного устрою в Україні в перш. пол. XIX ст.
70. Правове становище західноукраїнських земель у складі Австро-Угорщини.
71. Революція 1848–1849 рр.: її причини, мета та наслідки.
72. Створення українських політичних організацій у Галичині.
73. Створення та діяльність Галицького крайового сейму.
74. Розвиток освіти в Галицькому та Буковинському коронних краях Австрії.
75. Рух опришків: його мета та значення.
76. Коліївщина: тлумачення явища, причини його виникнення та наслідки.
77. Проведення буржуазно-демократичних реформ в Україні у др. половині XIX ст.
78. Ліквідація кріпосного права в Російській імперії, причини і наслідки.
79. Проведення реформи освіти в Російській імперії.
80. Проведення міської реформи 1870 р. на українських землях.
81. Утворення Кирило-Мефодіївського братства.
82. Особистість Т. Г. Шевченка та його творча діяльність («Кобзар»).
83. Головна Руська Рада.

84. Культура України в XIX ст.
85. Піднесення економічного розвитку на території України у XIX – XX ст.
86. Розвиток мистецтва в Україні XIX ст.
87. Причини Першої світової війни та її наслідки для України.
88. Утворення Легіону Січових стрільців.
89. Битва за гору Лисоню та окупація російськими військами Галичини.
90. Утворення Української Центральної Ради: її структура та компетенція.
91. Перші універсали УЦ Ради: причини появи, зміст і характеристика.
92. Генеральний Секретаріат його склад та повноваження.
93. Третій універсал УЦ Ради: його аналіз і значення.
94. Проголошення УНР: причини і наслідки.
95. Брест-Литовська мирна угода.
96. Конституція УНР 1918 р.
97. Прихід до влади П. Скоропадського та його перші конституційні акти.
98. Органи державної влади та управління Української Держави та її зовнішня політика.
99. Утворення Української академії наук та політика українізації освітнього процесу в Українській Державі.
100. Мистецтво в Українській Державі за П. Скоропадського.
101. Проголошення Маніфесту Карла I та створення Української Національної Ради.
102. Листопадовий чин, Дмитро Вітовський та створення Західно-Української Народної Республіки.
103. Органи влади та управління ЗУНР та їхня діяльність.
104. Встановлення влади Директорії. Відродження «другої» УНР.
105. Акт злуки УНР і ЗУНР та свято Соборності.
106. Аграрна політика в ЗоУНР та УНР доби Директорії
107. Явище Отаманщини в Україні, його причини і сутність.
108. Причини поразки української національної революції.
109. Варшавська мирна угода: причини укладення та її наслідки.
110. Ризька мирна угода: причини укладення та її наслідки.
111. Проголошення УСРР 1919 р.
112. Початок колективізації в українських селах.
113. Причини голодомору в УСРР у 20-х роках XX ст.
114. Запровадження нової економічної політики в Україні та її особливості.
115. План ДЕЛРО та будівництво Запорізької ГЕС.

116. Запровадження державної програми боротьби з неписьменністю в УСРР та її наслідки.
117. Політико-правове становище західноукраїнських земель під іноземним пануванням між двома світовими війнами.
118. Політика пацифікації на території Польщі «Б» та її наслідки для українців.
119. Політико-правове становище західноукраїнських земель у складі Румунії.
120. Укладення пакту Ріббентропа – Молотова та його наслідки.
121. Вхідження західноукраїнських земель до складу УРСР.
122. Характеристика загального становища УРСР на передодні Другої світової війни.
123. Початок Другої Світової війни та її основні етапи.
124. Встановлення окупаційної влади на українських територіях.
125. Звільнення УРСР від фашистських загарбників.
126. Наслідки Великої Вітчизняної війни та початок відбудови економіки УРСР.
127. Створення Організації Об'єднаних Націй і вступ до неї УРСР.
128. Жданівські «ідеологічні чистки» в Україні.
129. Операція «Вісла».
130. Сутність політики «Відлиги».
131. Передача Кримської області до складу УРСР 19 лютого 1954 р. та завершення формування сучасної території України.
132. Культура «Соцреалізму».
133. Запровадження політики «Перебудови» в СРСР, її сутність і наслідки.
134. Відродження прав Греко-Католицької церкви в Україні.
135. Ухвалення Верховною Радою Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 р.
136. Розвал СРСР та крах комуністичної ідеології.
137. Проголошення Акту про незалежність України 24 серпня 1991 р.
138. Прийняття Конституції України 1996 р.: її сутність та значення.
139. Помаранчева революція в Україні.
140. Обрання європейського вектору розвитку в Україні.
141. Майдан. Причини виникнення та його значення для України.
142. Окупація Криму.
143. Розвиток мистецтва в незалежній Україні.
144. Видатні українські спортсмени ХХІ ст.

9. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

1. Бойко О. Історія України: Навч. пос. 7-е видання. К.: Академвидав, 2018. 720 с.
2. Бойко О. Новітня історія України 2014–2019 рр.: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 160 с.
3. Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / упор. Р. Я. Пиріг; НАН України, Ін-т історії України. К.: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2007. 1128 с.
4. Греченко В. А. Історія та культура України: Підручник. Харків: ХНУВС, 2017. 440 с.
5. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX–XX століття К.: Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.
6. Єфремова Н. Права людини та громадянина у конституційних актах Української Народної Республіки. Юридичний вісник № 3/2021. Одеса: Гельветика. С. 7–14. URL: <http://yurvisnyk.in.ua>
7. Єфремова Н. Особливості організації правозахисного руху з питань захисту прав людини в УРСР на Міжнародній конференції в Тегерані 1968 року. Scientific Collection «InterConf+», 8(137): with the Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference «Theory and Practice of Science: Key Aspects» Date of the Conference: December 19–20, 2022 Venue: Rome, Italy (correspondence participation) Number of reports: 49 Participants' countries: Ukraine, Greece, Georgia (Sakartvelo), Uzbekistan, Kazakhstan, Azerbaijan, Tajikistan. P. 186–204. Number of pages: 505. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.19–20.12.2022>
8. Єфремова Н. Брест-Литовський мирний договір та його роль у правовому регулюванні положення військовополонених на території Української Народної Республіки. Scientific Collection «InterConf», (136): with the Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference

- «Scientific Paradigm in the Context of Technologies and Society Development» Date of the Conference: December 16–18, 2022
Venue: Geneva, Switzerland (corresponde e participation)
Number of reports: 84. Participants' countries: Ukraine, Georgia (Sakartvelo), China (PRC), Tajikistan, Azerbaijan, Uzbekistan, Kazakhstan, Armenia P. 256–262. URL: <https://www.interconf.top/archive.html>
9. Єфремова Н. Реформування законодавства про вибори в Австро-Угорщині на початку XX століття. Парламентаризм в Україні та країнах Європи: історико-правова ретроспектива і сучасність: Матеріали 14-тої Всеукраїнської наукової конференції / Наукові конференції історико-правової проблематики. Вип. 14 / Терлюк І. Я. (упорядкування) / ІППО НУ «Львівська політехніка». Львів: Л-Прес, 2022. (219 с.) С. 31–36. (Львів, 2 грудня 2022 р.) [www.https://lpnu.ua/tpk/zbirnyky-materialiv-naukovykh-konferentsii-kafedry](https://lpnu.ua/tpk/zbirnyky-materialiv-naukovykh-konferentsii-kafedry) репозиторій НУ «Одеська юридична академія» ULR: <https://lpnu.ua/tpk/zbirnyky-materialiv-naukovykh-konferentsii-kafedry>
 10. Єфремова Н.В., Корнієнко І.В., Горяга О. Порушення права людини на свободу наукової творчості в історичній науці УРСР 1920–1940-х років. Юридичний науковий електронний журнал, 2023. № 7. С. 530–535. URL: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv>
 11. Єфремова Н.В., Корнієнко І.В. Науково-педагогічна діяльність Миколи Розенталя в умовах політичних утисків і терору в СРСР. Юридичний вісник. 2023. № 2. Одеса: Гельветика. С. 193–204. URL: <http://yurvisnyk.in.ua>
 12. Єфремова Н. Ідея впровадження монархічної форми правління в Українській Державі першої чверті XX століття. Історична роль особистості у державотворчих процесах доби УНР: зб. матеріалів наук. кр. столу [Електронний ресурс] / ред. кол.: Н. Єфремова, Т. Іванійчук; Національний університет «Одеська юридична академія» (м. Одеса, 22 травня 2023 р.). Одеса: Нац. ун.«ОЮА». 2023. с. 30–37. ULR: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/25806>

13. Єфремова Н., Корнієнко І., Долматов І., Остапенко Т. Історія держави і права України ч. 1: навчально-методичний посібник. Одеса: «Фенікс», 2015. 416 с.
14. Єфремова Н., Долматов І., Мокін І., Горяга О. Історія держави і права України (ч. 2): навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2016. 406 с.
15. Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Збірник документів і матеріалів. За аг. ред. А. П. Коцура, Н. В. Терес. Київ-Чернівці: книги-XXI, 2008. 1100 с.
16. Історія української культури: У 5-ти т. /Голов. ред. Патон Б. Є. К.: Наук. думка, 2001.
17. Колісник-Гуменюк Ю. І. Історія України та української культури: Інтерактивні методи навчання. Навчально-методичний посібник. Львів: Простір-М, 2023. 73 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/40935/Interaktyvni%20metody%20navchannia.pdf?sequence=1>
18. Кондратюк К., Качмар В. Новітня історія України (1945–2020 роки): навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 212 с. URL: https://clio.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2015/02/1603042997135_Verstka_Kachmar.pdf
19. Лазарович, М. Історія та культура України: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 731 с.
20. Русначенко А. Нариси новітньої історії України. У 5 книгах. Київ: Видавець Олег Філюк, 2017.
21. Справи двадцятих. Український авангард в архівах комуністичних спецслужб. І. Подорванова, О. Ісаюк, В. Скальський. Центр досліджень визвольного руху, 2021. URL: <https://cdvr.org.ua/29293/2021/11/24/>
22. Томенко М. Україна: історія Конституції: навч. посіб. 2-ге вид., доопрац. і допов. Київ: Генеза, 2020. 151 с.
23. Шершенькова В. А. Загальна характеристика кодифікації законодавства УРСР (50–80-ті рр. XX ст.). Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 6. С. 58–60. URL: http://lsej.org.ua/6_2023/11.pdf
24. Шершенькова В. А., Попсуєнко Л. О. Перша кодифікація права в радянській Україні (20-ті рр. XX ст.) Юридичний

- науковий електронний журнал. 2021. № 4. С. 82–84. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/20.pdf
25. Шершенькова В. А., Шершеньков В. С. Кримінальна відповідальність козаків за звичаєвим правом. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття. 2022. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/18132>
26. Уривалкін О. М. Довідник з історії України. У 2-х томах. Київ: Видавець Олег Філюк, 2020. 888 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

Цифрові бібліотеки

1. “ExLibris” URL: <http://exlibris.org.ua>
2. “Електронна бібліотека Князева” URL: <http://ebk.net.ua/index.htm>
3. <http://www.ebk.net.ua> – повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).
4. “Ізборник” URL: <http://litopys.org.ua>
5. Портал Національної бібліотеки України ім. Вернадського (НБУВ) <http://www.nbuv.gov.ua>
6. Портал Інституту історії України НАН України <http://www.history.org.ua/>

Електронні довідково-інформаційні видання

1. е-Енциклопедія історії України // Інститут історії України НАН України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.history.org.ua/?l=EHU>

Наочність

1. Історичні мапи України http://uk.wikipedia.org/wiki/Історичні_мапи_України \ <http://freelib.in.ua/load/8>
2. Портрети видатних діячів України
3. vseosvita.ua <https://vseosvita.ua> library

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
1. ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»	4
2. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І КУРСУ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР», ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 293 «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО» ФАКУЛЬТЕТУ СУДОВОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ..	11
3. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»	15
4. ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ	21
5. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	23
6. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ	25
7. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ ...	37
8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»	45
9. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»	50

Навчальне видання

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Методичні рекомендації

для підготовки до практичних занять та самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»,
за спеціальністю 293 «Міжнародне право» факультету судового
та міжнародного права Національного університету
«Одеська юридична академія»

Автори-укладачі:
Єфремова Наталя Володимирівна,
Корнієнко Ірина Валеріївна

Електронне видання

Ум-друк. арк. 3,25.
Зам. № 2401-07.

Видавець ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
e-mail: fenix-izd@ukr.net